

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ
ОСВІТНЬОЇ АНАЛІТИКИ
Державна наукова установа

**Міністерство освіти і науки України
ДНУ «Інститут освітньої аналітики»**

Аналіз мережі сімейних, санаторних і спеціальних закладів дошкільної освіти

Інформаційно-аналітичні матеріали

НАУКОВИЙ КОЛЕКТИВ АВТОРІВ

Кир'янов А. В., заступник директора з науково-проектної роботи та ІТ,

Денисюк О. Я., заступник начальника відділу освітньої статистики і аналітики,

Ткаченко В. В., завідувач сектору дошкільної освіти відділу освітньої статистики і аналітики,

Титаренко Н. В., завідувач сектору шкільної освіти відділу освітньої статистики і аналітики,

Дронь Т. О., науковий співробітник сектору шкільної освіти відділу освітньої статистики і аналітики.

Зміст

Вступ.....	4
1. Статистичний огляд мережі та контингенту дітей	5
2. Кадрове забезпечення	8
3. Матеріально-технічне забезпечення	10
3.1. Стан інфраструктурного фонду, санітарно-гігієнічні умови та архітектурна доступність закладів	10
3.2. Стан забезпечення комп'ютерною технікою та мультимедійним обладнанням.....	12
Висновки	15

Вступ

Забезпечення права кожної дитини в Україні на зростання в сімейному оточенні є фундаментальним пріоритетом державної політики, що закріплений у Стратегії забезпечення права дитини на зростання в сімейному оточенні на 2024–2028 роки¹. Цей документ визначає перехід від інституційного догляду до розвитку якісних соціальних та освітніх послуг безпосередньо в територіальних громадах. У цьому контексті трансформація мережі закладів дошкільної освіти (ЗДО), зокрема сімейних, санаторних та спеціальних, набуває особливої ваги, оскільки саме ці заклади мають стати опорними точками для підтримки сімей, надання інклюзивної освіти та раннього втручання, запобігаючи вилученню дитини з родини.

Станом на 2024 рік мережа спеціалізованих та сімейних ЗДО перебуває на етапі адаптації до викликів, спричинених як воєнним станом, так і вимогами нового Закону «Про дошкільну освіту». Основним вектором змін є поступове зменшення частки дітей, які перебувають на цілодобовому (інституційному) утриманні, та розширення можливостей для отримання спеціальних освітніх послуг у форматі денного перебування. Аналіз мережі цих закладів дозволяє оцінити не лише фізичну доступність місць, а й рівень готовності системи до персоналізованого супроводу дитини, що є критично важливим для розвитку сімейних форм виховання.

Метою цих інформаційно-аналітичних матеріалів є комплексний статистичний огляд стану мережі зазначених типів ЗДО у 2024 р. Аналіз здійснений за даними форми звітності № 85-К «Звіт про діяльність закладу дошкільної освіти за рік» із бази національної освітньої інформаційної системи ПАК «АІКОМ» (ДНУ «Інститут освітньої аналітики»). У межах дослідження проаналізовано мережу сімейних, санаторних і спеціальних закладів дошкільної освіти загалом й у розрізі регіонів, фактичну кількість дітей у цих закладах, вивчено кадровий потенціал – від забезпеченості вихователями до наявності вузькопрофільних корекційних фахівців, – а також проведено аудит матеріально-технічної бази. Окрему увагу приділено безпековому аспекту та створенню безбар'єрного середовища, що є необхідною умовою для інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в життя громади. Отримані дані слугуватимуть базою для подальшого планування трансформації закладів у центри підтримки дітей та сімей протягом 2024-2028 років.

¹ Про схвалення Стратегії забезпечення права кожної дитини в Україні на зростання в сімейному оточенні на 2024-2028 роки та затвердження операційного плану заходів на 2024-2026 роки з її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.11.2024 р. № 1201-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-2024-%D1%80#Text>

1. Статистичний огляд мережі та контингенту дітей

Аналіз стану мережі закладів дошкільної освіти (сімейних, санаторних та спеціальних) у 2024 р. свідчить про збереження розгалуженої системи спеціалізованої підтримки, що наразі проходить етап трансформації відповідно до державних пріоритетів.

За даними державної звітності, мережа досліджуваних закладів у 2024 р. складається з трьох ключових типів, кожен з яких виконує специфічні функції в забезпеченні прав дитини на освіту й оздоровлення. Найбільш масовим сегментом залишаються спеціальні заклади дошкільної освіти, що акумулюють основну частину вихованців із особливими освітніми потребами. Санаторні заклади складають помітну частку мережі, орієнтуючись на оздоровчу складову, тоді як заклади сімейного типу наразі представлені найменшою кількістю установ, що вказує на значний потенціал для розширення цієї форми виховання. Статистичні показники розподілу закладів і чисельності вихованців у них деталізовано на рис. 1.

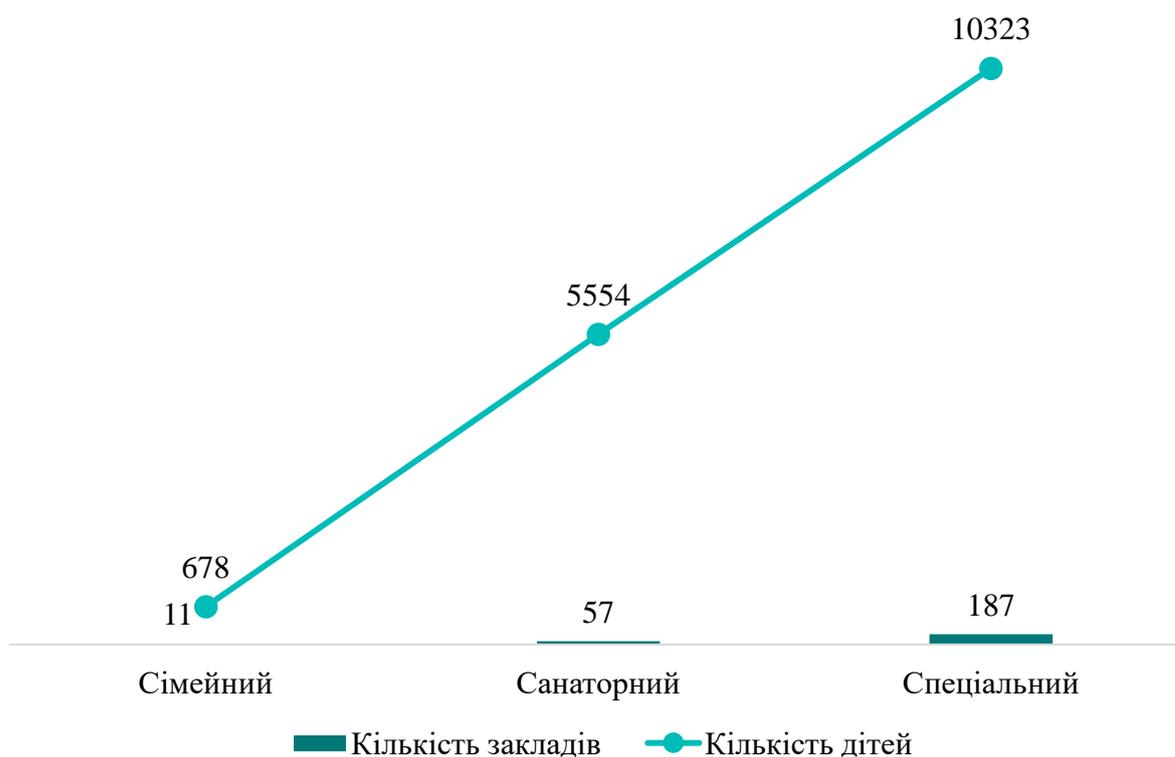

Рис. 1. Розподіл сімейних, санаторних, спеціальних закладів дошкільної освіти та кількості вихованців у них (станом на кінець 2024 р.), *од., осіб.*

Складено за даними форми звітності № 85-К «Звіт про діяльність закладу дошкільної освіти за рік»

Аналіз територіального розподілу закладів демонструє нерівномірність мережі, що зумовлено історичною структурою системи освіти, особливостями регіонального планування та демографічними змінами. Найбільша мережа

спеціальних ЗДО наразі зосереджена у м. Києві та Дніпропетровській області, значна кількість таких установ також функціонує в Рівненській та Одеській областях, що свідчить про високу концентрацію спеціалізованих послуг у регіонах з найбільшою кількістю дитячого населення. У сегменті санаторних закладів абсолютним лідером залишається столиця, на яку припадає майже третина від загальнодержавної кількості установ цього типу, тоді як у восьми областях такі заклади наразі відсутні. Водночас заклади сімейного типу залишаються мало представленими та функціонують лише в семи регіонах України, зокрема у Львівській, Київській, Одеській, Вінницькій, Івано-Франківській, Миколаївській та Тернопільській областях. На стан мережі у прифронтових та деокупованих регіонах, зокрема Луганській та Херсонській областях, суттєво впливають безпекова ситуація та наслідки воєнних дій.

Детальні показники щодо мережі у розрізі регіонів представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Розподіл сімейних, санаторних, спеціальних закладів дошкільної освіти та кількості вихованців у них у розрізі регіонів (станом на кінець 2024 р.)

Назва регіону	Сімейний		Санаторний		Спеціальний	
	Кількість закладів, од.	Кількість дітей, осіб	Кількість закладів, од.	Кількість дітей, осіб	Кількість закладів, од.	Кількість дітей, осіб
Вінницька	1	44	6	1072	7	238
Волинська	–	–	–	–	6	238
Дніпропетровська	–	–	9	697	34	1642
Донецька	–	–	2	45	7	237
Житомирська	–	–	–	–	7	528
Закарпатська	–	–	2	175	2	141
Запорізька	–	–	3	62	9	384
Івано-Франківська	1	81	–	–	2	94
Київська	2	251	2	210	5	251
Кіровоградська	–	–	1	100	6	415
Луганська	–	–	–	–	–	–
Львівська	3	219	1	72	8	1177
Миколаївська	1	11	–	–	4	79
Одеська	2	42	2	211	11	583
Полтавська	–	–	–	–	2	233
Рівненська	–	–	4	730	12	332
Сумська	–	–	1	34	4	292
Тернопільська	1	30	–	–	3	49
Харківська	–	–	3	26	6	82
Херсонська	–	–	4	308	2	144
Хмельницька	–	–	–	–	4	167
Черкаська	–	–	1	114	4	260

Назва регіону	Сімейний		Санаторний		Спеціальний	
	Кількість закладів, <i>од.</i>	Кількість дітей, <i>осіб</i>	Кількість закладів, <i>од.</i>	Кількість дітей, <i>осіб</i>	Кількість закладів, <i>од.</i>	Кількість дітей, <i>осіб</i>
Чернівецька	–	–	–	–	4	188
Чернігівська	–	–	–	–	2	136
м. Київ	–	–	16	1698	36	2433
Разом	11	678	57	5554	187	10323

2. Кадрове забезпечення

Наступним критично важливим етапом аналізу є оцінка кадрового потенціалу мережі, адже саме наявність кваліфікованих фахівців визначає якість корекційно-розвиткових послуг та можливість реалізації індивідуальної траєкторії розвитку дитини. У контексті переходу до сімейних форм виховання роль педагогічного персоналу трансформується від суто освітньої до комплексної підтримки дитини в інклюзивному середовищі.

Фактичний стан кадрового забезпечення станом на кінець 2024 р. характеризується переважанням вихователів як базової ланки педагогічного персоналу, проте структура спеціалізованих кадрів суттєво відрізняється залежно від типу закладу. Найвищий рівень концентрації корекційних педагогів спостерігається в спеціальних закладах дошкільної освіти, що відповідає їхньому цільовому призначенню. У санаторних закладах основний кадровий акцент зміщений на вихователів та практичних психологів, тоді як корекційна складова представлена значно меншою мірою. Особливої уваги заслуговує структура кадрів у закладах сімейного типу, де зафіксовано найвищу питому вагу асистентів вихователів у розрахунку на один заклад порівняно з іншими типами установ. Водночас в усій мережі зафіксовано критично низька чисельність соціальних педагогів, а в закладах сімейного типу вони наразі відсутні, що створює ризики для якісного соціального супроводу родин. Детальний розподіл окремих фахівців педагогічного персоналу та типами закладів подано на рис. 2.

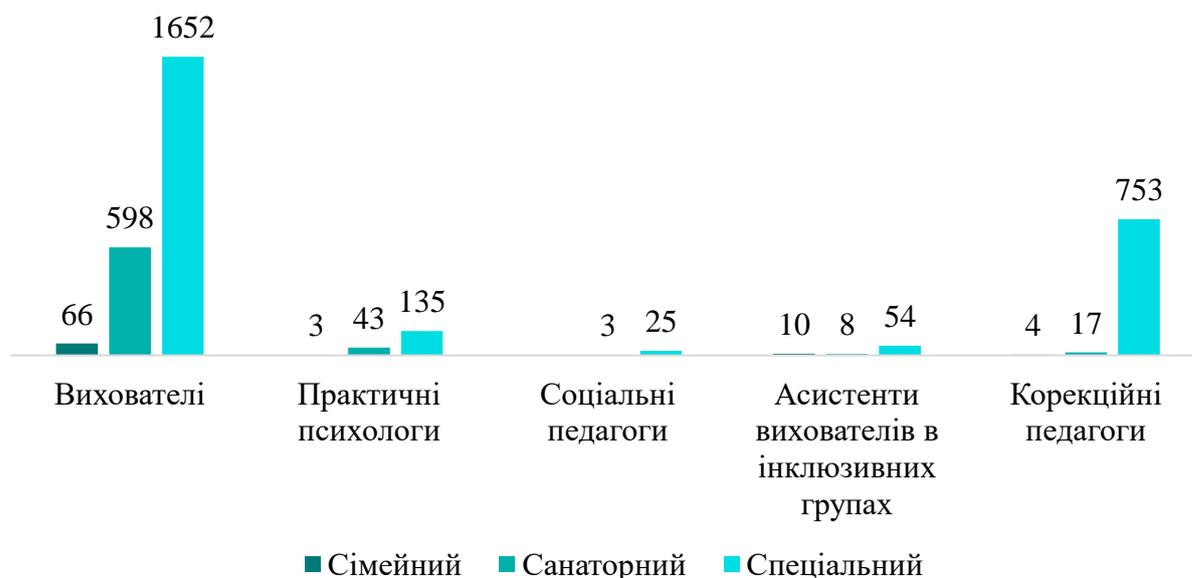

Рис. 2. Розподіл педагогічних працівників у сімейних, санаторних, спеціальних закладах дошкільної освіти (станом на кінець 2024 р.), од., осіб.

Складено за даними форми звітності № 85-К «Звіт про діяльність закладу дошкільної освіти за рік»

Рівень професійного навантаження на одного фахівця та збалансованість кадрового складу є ключовими чинниками забезпечення доступності та якості дошкільної освіти для різних категорій вихованців. Порівняльний аналіз даних свідчить про значний розрив у забезпеченості корекційними педагогами: якщо у спеціальних ЗДО на одного такого фахівця припадає в середньому 14 вихованців, то у закладах сімейного типу цей показник становить 170 дітей, а в санаторних – понад 326 дітей на одного фахівця. Це підтверджує, що спеціальні заклади залишаються єдиними установами зі сталою моделлю індивідуального супроводу, тоді як в інших типах закладів корекційна складова представлена фрагментарно.

Показники забезпеченості фахівцями соціального профілю є критичними для всієї аналізованої мережі. При загальній кількості вихованців у 16 555 дітей на всю систему припадає лише 28 соціальних педагогів, що означає навантаження у понад 591 дитину на одного фахівця. Така низька представленість у закладах, що мають потенціал до трансформації у центри підтримки сім'ї, створює суттєві обмеження для організації комплексного супроводу. Повна відсутність фахівців із соціальної роботи в системі сімейних ЗДО ускладнює координацію послуг між освітньою, медичною та соціальною сферами, що є необхідною умовою для запобігання інституалізації дітей і створення сприятливого розвиткового середовища в громаді.

3. Матеріально-технічне забезпечення

3.1. Стан інфраструктурного фонду, санітарно-гігієнічні умови та архітектурна доступність закладів

Стан матеріально-технічної бази закладів є визначальним чинником безпеки та якості надання спеціалізованих послуг. У цьому розділі проаналізовано відповідність інфраструктури потребам вихованців, зокрема рівень доступності середовища та технічний стан приміщень.

Комплексний аналіз матеріально-технічної бази демонструє системний профіцит потужностей у всіх типах спеціалізованих ЗДО. Найменший рівень завантаженості характерний для спеціальних ЗДО, де використовується лише 55,8% проектних місць. У санаторних та сімейних ЗДО цей показник є дещо вищим, проте не перевищує 70%. Це підтверджує наявність значного територіального ресурсу для трансформації закладів у сервісні центри підтримки сімей (рис. 3).

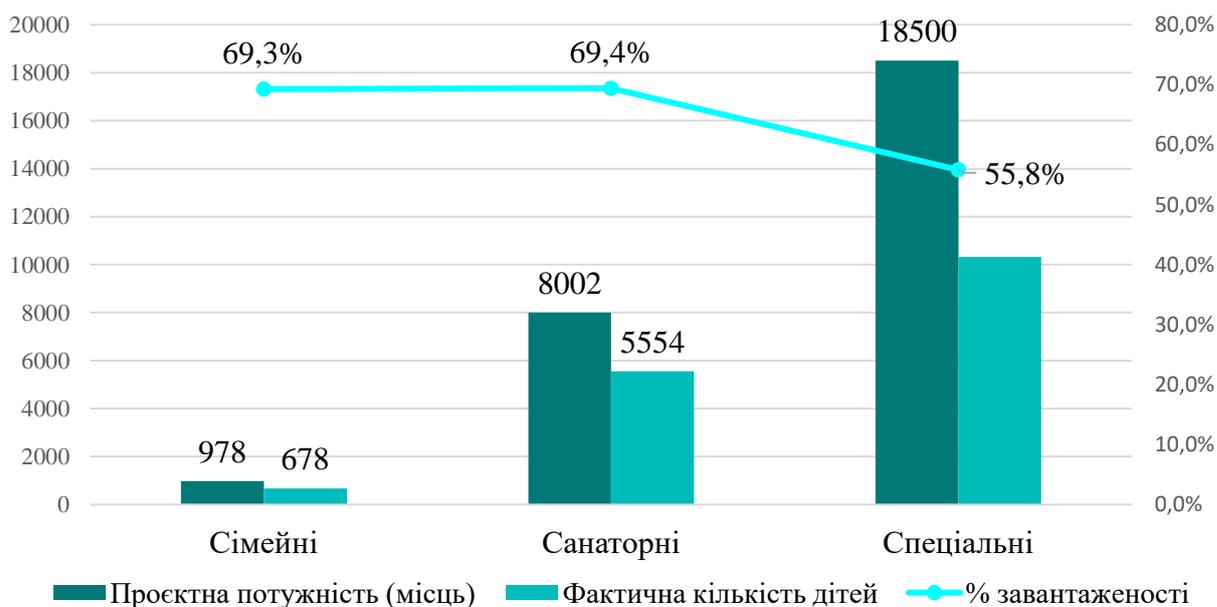

Рис. 3. Рівень використання проектної потужності мережі у сімейних, санаторних, спеціальних закладах дошкільної освіти (станом на кінець 2024 р.), од., %.

Складено за даними форми звітності № 85-К «Звіт про діяльність закладу дошкільної освіти за рік»

Стан інфраструктурного фонду є неоднорідним. Найбільш вразливою є мережа санаторних і спеціальних ЗДО, де частка об'єктів, що потребують капітального ремонту або перебувають в аварійному стані, сукупно становить 14,4% (рис. 4). Зафіксовано 14 аварійних об'єктів у мережі спеціальних ЗДО. Технічний стан наявної бази суттєво відрізняється залежно від регіону, що вочевидь пов'язано з безпековою ситуацією і тривалим впливом воєнних дій. Найбільша концентрація пошкоджених об'єктів спостерігається в прифронтових областях, зокрема Донецькій і Харківській, а також у регіонах,

що зазнали масованих обстрілів цивільної інфраструктури. Наприклад, у спеціальній мережі м. Києва зафіксовано 8 об'єктів, що потребують відновлювальних робіт. Натомість будівлі закладів сімейного типу наразі характеризуються 100% відповідністю встановленим вимогам технічної безпеки. Західні та центральні регіони, зокрема Вінницька та Хмельницька області, демонструють відносну стабільність: заклади мають найкращі показники експлуатаційної придатності, а мережа збережена у повному обсязі.

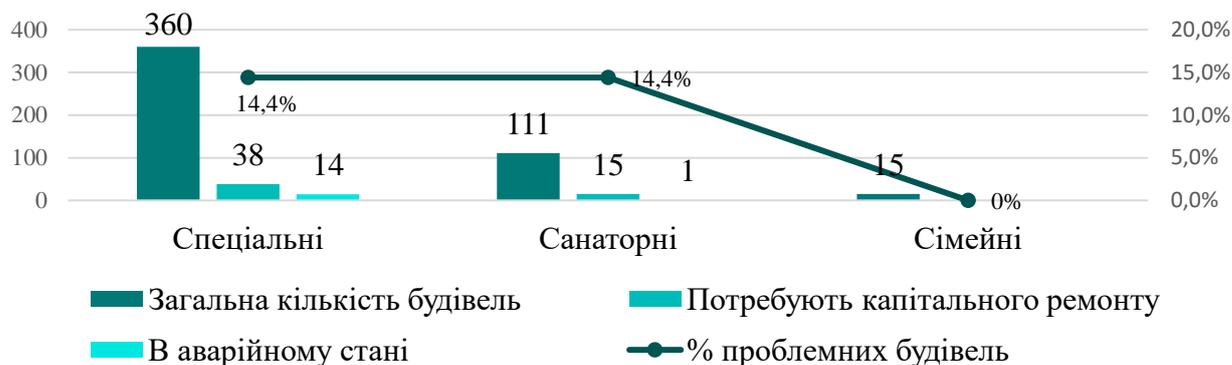

Рис. 4. Розподіл будівель спеціальних, санаторних, сімейних ЗДО за технічним станом і рівнем експлуатаційної придатності (станом на кінець 2024 р.), од., %.

Складено за даними форми звітності № 85-К «Звіт про діяльність закладу дошкільної освіти за рік»

Оцінка стану комунальних мереж і дотримання гігієнічних стандартів є необхідною для визначення базової готовності закладів до надання безпечних та якісних послуг. Порівняльний аналіз рівнів забезпечення гарячим водопостачанням виявляє суттєву диспропорцію між типами закладів (рис. 5). У той час як спеціальні ЗДО демонструють майже стовідсоткове охоплення цим показником, а заклади сімейного типу – стабільно високий рівень, санаторна мережа має критичне відставання: понад третина таких установ не має водогону з гарячою водою. Хоча встановлення бойлерів у сучасних умовах дозволяє вирішити проблему локально, такий низький показник централізованого постачання в санаторній мережі свідчить про застарілість інженерних мереж. Це вимагає пріоритетного інвестування в модернізацію для забезпечення належного рівня гігієни та проведення щоденних оздоровчих процедур, що є невід'ємною частиною профілю таких закладів.

Рис. 5. Рівень забезпеченості спеціальних, санаторних, сімейних ЗДО водогоном з гарячою водою (станом на кінець 2024 р.), %.

Складено за даними форми звітності № 85-К «Звіт про діяльність закладу дошкільної освіти за рік»

Розвиток інклюзивного освітнього середовища потребує не лише наявності фахівців, а й відповідного архітектурного облаштування приміщень. Аналіз інклюзивності виявляє значний розрив між формальною та реальною безбар'єрністю: якщо пандусами та поручнями забезпечено 45,5% спеціальних ЗДО, 36,4% сімейних і лише 21,1% санаторних, то рівень поглибленої архітектурної доступності (наявність ліфтів, підйомників та спеціально облаштованих санітарних кімнат) залишається критичним. Зокрема, облаштування спеціальних туалетних кімнат і ліфтів варіюється від 0% до 17% залежно від типу закладу, що фактично обмежує можливість перебування дітей з порушеннями опорно-рухового апарату в більшості установ. Облаштування ресурсних кімнат, які наразі мають близько третини спеціальних і сімейних ЗДО, є позитивним кроком до створення корекційного простору, проте такий рівень охоплення все ще залишається критично низьким для повного забезпечення потреб інклюзивної освіти (рис. 6).

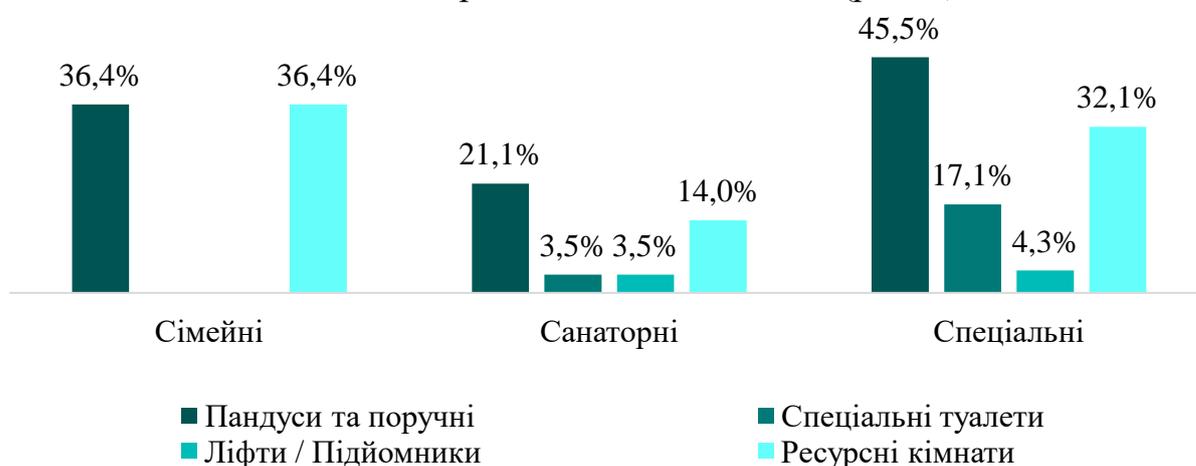

Рис. 6. Рівень архітектурної доступності та спеціалізованого облаштування сімейних, санаторних, спеціальних ЗДО (станом на кінець 2024 р.), %.

Складено за даними форми звітності № 85-К «Звіт про діяльність закладу дошкільної освіти за рік»

3.2. Стан забезпечення комп'ютерною технікою та мультимедійним обладнанням

Цифрова трансформація освітнього простору є невід'ємною частиною створення сучасного і доступного освітнього середовища для всіх вихованців, незалежно від типу закладу. Наявність комп'ютерної техніки й інтерактивних засобів навчання дозволяє не лише автоматизувати адміністративні процеси, а й забезпечувати високу наочність, активізувати пізнавальну діяльність дітей і створювати умови для персоналізованого розвитку кожного вихованця відповідно до його індивідуальних можливостей та потреб.

Загальний рівень забезпечення технікою в мережі досліджуваних ЗДО демонструє пряму залежність від типу закладу та масштабу мережі. Сукупний

парк техніки (ПК, портативні комп'ютери та планшети) становить 1747 одиниць, проте він розподілений нерівномірно (рис. 7). Найвищі абсолютні показники забезпечення зафіксовано серед спеціальних закладів дошкільної освіти – 1346 одиниць техніки (у середньому 7,2 од. на заклад). Ця мережа є найбільш технологічно оснащеною, що зумовлено необхідністю використання спеціалізованого програмного забезпечення для корекції порушень розвитку (мовленнєвих, сенсорних, когнітивних), а також інтерактивних інструментів для проведення індивідуальних занять із дітьми. Середній рівень забезпечення зафіксовано серед санаторних ЗДО – 365 одиниць техніки (6,4 од. на заклад). Основним акцентом тут є засоби візуалізації для підтримки оздоровчих програм. Найменша за обсягом мережа – заклади сімейного типу, – що характеризується високою питомою вагою портативних пристроїв: 36 одиниць техніки (3,3 од. на заклад). Загалом ці заклади демонструють пріоритет у забезпеченні ноутбуками, що відповідає мобільній моделі виховання.

Рис. 7. Структура й обсяги забезпечення освітнього процесу технічними засобами та мультимедійним обладнанням сімейних, санаторних, спеціальних ЗДО (станом на кінець 2024 р.), од.

Складено за даними форми звітності № 85-К «Звіт про діяльність закладу дошкільної освіти за рік»

У розрізі регіонів зафіксовано такі особливості щодо забезпечення освітнього процесу технічними засобами:

1. **Спеціальні ЗДО:** найвищий рівень концентрації цифрових ресурсів зафіксовано в Дніпропетровській області (372 од. техніки) та м. Києві (270 од.). Також високу питому забезпеченість демонструє Житомирська область (13,3 од./заклад). Водночас мінімальні показники зафіксовано в Закарпатській (1 од./заклад) й Івано-Франківській (2,5 од./заклад) областях. У Херсонській області – 68 одиниць техніки, але в структурі обладнання переважають портативні пристрої та периферія (принтери).

2. **Санаторні ЗДО:** аналізуючи показники санаторної мережі, спостерігається пряма кореляція між кількістю закладів і обсягом технічного парку. Основний потенціал зосереджений у м. Києві (134 од. техніки на 21 заклад), Київській (46 од. на 5 закладів) та Вінницькій (45 од. на 6 закладів) областях. Найменша кількість техніки зафіксована в регіонах, де санаторна мережа представлена поодинокими закладами: у Донецькій (2 од. на 1 заклад), Кіровоградській (6 од. на 1 заклад) і Запорізькій (11 од. на 1 заклад) областях. Така статистика вказує не лише на низький рівень технічного оснащення закладів санаторного типу загалом, а й на те, що поодинокі заклади в окремих областях залишаються технічно ізольованими.

3. **Сімейні ЗДО:** лідером є Київська область (18 од. на 2 заклади). У Львівській області наявні лише 8 комп'ютерів (на 3 заклади) без інтерактивного обладнання. Мінімальні показники мають Тернопільська (1 од. на 1 заклад) та Вінницька (1 од. на 1 заклад) області.

Аналіз структури наявного парку техніки свідчить про переважання портативних пристроїв у закладах сімейного типу, тоді як у спеціальних ЗДО кількість стаціонарних ПК (700 од.) та ноутбуків (600 од.) є майже однаковою. Стан забезпечення інтерактивним обладнанням характеризується високою концентрацією: із 116 наявних в Україні комплексів 75% зосереджено в спеціальній мережі, причому понад 60% загальнодержавного інтерактивного ресурсу припадає на Дніпропетровську область та м. Київ. Найбільш доступним та рівномірно розподіленим видом обладнання в усіх регіонах залишається периферія та засоби візуалізації, зокрема принтери (776 од.) та проєктори, телевізори тощо (775 од.).

Висновки

Результати аналізу функціонування мережі спеціальних, санаторних та сімейних ЗДО станом на кінець 2024 року відображають стан системи на початковому етапі реалізації Стратегії забезпечення права дитини на зростання в сімейному оточенні. Важливо зауважити, що наведені дані є динамічними: триваючий збір звітності за 2025 рік дозволить оцінити темпи позитивних змін або виявити нові ризики. Комплексне вивчення статистичних показників дозволяє виокремити ключові вектори, де наявні ресурси системи можуть стати основою для якісної трансформації послуг у громадах.

1. Перспективні можливості розвитку мережі

Наявний профіцит потужностей (майже 45% вільних місць у спеціальній мережі) є суттєвим стратегічним активом. Це створює фундамент для трансформації установ в інклюзивні центри або пункти раннього втручання без необхідності будівництва нових об'єктів. Висока концентрація фахівців у спеціальних ЗДО (1 педагог на 14 дітей) є експертним ядром, досвід якого може бути поширений на інші типи закладів через систему методичної підтримки.

2. Зони фокусної уваги для модернізації

Подальша трансформація мережі потребує системного підходу до подолання архітектурних бар'єрів. Перехід від базової (наявність пандусів) до повної безбар'єрності є необхідною умовою для інклюзії дітей зі складними порушеннями розвитку. Також актуальним завданням залишається вирівнювання цифрового розриву між регіонами та модернізація інженерних мереж санаторних закладів, що підвищить якість оздоровчих та гігієнічних послуг.

3. Посилення кадрового компонента

Для реалізації сервісної моделі підтримки сім'ї критично важливо розвивати соціальну складову педагогічного персоналу. Низький показник представленості соціальних педагогів може свідчити як про відсутність таких посад у штатних розписах, так і про дефіцит фахівців на ринку праці. Для реалізації сервісної моделі підтримки сім'ї критично важливо розвивати цей напрям, забезпечуючи координацію між освітою та соціальним захистом для запобігання інституціоналізації дітей

Отже, мережа 2024 року демонструє високу життєстійкість та адаптивність до воєнних викликів. Виявлені диспропорції в забезпеченні є базою для планування інвестицій і кадрових рішень у межах виконання Стратегії на 2025–2028 роки.